

Fornuft og viden på vej i vandløbene

Trods gode resultater har naturindsatsen i vandløb mødt stærk politisk modstand. Men nu er der tegn på en voksende lydhørhed overfor naturvidenskabelige fakta.

Vore år og bække fortæller en af de få, gode historier om forbedringer i vores natur. »Den dårlige udvikling er vendt, og det skal fortsætte«, var for eksempel dommen over vandløb i Natur- og Landbrugskommissionens rapport fra 2013. Laks og havørreder, der stiller meget store krav til miljøet, er vendt tilbage mange steder. Det er noget, vi har tal på, for DTU-AQUA holder regnskab med bestandene på deres cirka 5000 målestrækninger. De viser et stadigt stigende afkast fra et næsten nulpunkt. I 2016 blev der for eksempel fanget 1600 laks i det fordums okker- og dambrugsplagede jyske Storå-system. Kystfiskeriet efter havørred er en støt stigende succes. Det skyldes vellykkede restaureringer i de små vandløb, hvor laks og havørreder nu genopbygger fordums tiders store bestande. Oven i det hele kan DTU-AQUA regne ud, at en kilometer restaureret, lille vandløb, hvor ørreder/laks kan gyde, ender med en samfundsgevinst på mere end en kvart million kroner per år.

Sådanne synlige resultater har skabt folkelig opbakning og politisk respekt. Og så skader det ikke, at der også er penge i det.

Natur og/eller afvanding?

Men ikke alt er gode historier. Vi kan for eksempel ikke sætte tal på, hvad indsatsen har betydet for vandløbets øvrige dyreliv. Og indsatserne sker kun i nogle af vore cirka 70.000 km vandløb. Mere end 2/3 er ikke omfattet af vandplaner, der skal sikre naturhensyn.

Oven i det hele er miljøindsatsen blevet syndebug for de stadig hyppigere oversvømmelser, der blandt andet plager landmænd med marker ved åen. Uanset at påstandene igen og igen er afvist, gentages de med øget styrke. Det er blandt andet endt med, at cirka 6000 km små vandløb er taget ud af vandplanernes beskyttelse. Og nu forberedes en revideret vandløbslov, der skal tage hånd om våde marker.

Bent Lauge Madsen
Åmand emeritus excercens
bent@laugemadsen.dk

Set i lyset af de senere års uforsonlige politiske pres kunne der nok være gode grunde til at forvente det værste for vandløbsnaturen med en ny lov. Men måske er der grund til at imødesee den med optimisme?

Der er, ikke mindst blandt beslutningstagerne, en voksende forståelse for de uomgængelige kendsgerninger i vandløbene. Det traditionelle svar på oversvømmelserne har været at få vandet til at løbe hurtigt "væk" ved at uddybe bækken og rette åerne ud. Den opfattelse er nu ved at vende 180 grader. Udretningerne og uddybningerne er nemlig en væsentlig årsag til øgede oversvømmelser.

Den naturlige løsning, flere og flere kan se det fornuftige i, er at holde vandet tilbage i de øvre vandløb. Således kunne Jyske Vestkysten 1. april i år fortælle, at de tre borgmestre, der deler Kongeå-oplandets velsignelser og forbandelser, nu vil gå sammen for at løse nedstrøms oversvømmelser ved »... at finde ud af, hvordan vi kan dæmme op for vandet længere mod øst«, det vil sige opstrøms. De finder nok ud af, at det kan gøres ved at give bække og åer flere slyngninger, stenstryg og plantebanker. Og ved at give åerne lov til igen at parkere en del af de store afstrømninger i sine flade enge, å-sengene.

Respekter vandløbene

Oplægget til den kommende vandløbslov peger i samme retning. Forfatterne, med vinstrepolitiker Henrik Høegh som formand, foreslår således "vandparkeringspladser" som en del af løsningen på nedstrøms problemer.

Ved at respektere vandløbets naturlige evne til at moderere afstrømningen kan styring af oversvømmelser gå hånd i hånd med en naturindsats. Det gælder ikke mindst i de mange små vandløb, der ikke er med i vandplanerne. De er en særdeles vigtig nøgle i indsatsen mod nedstrøms oversvømmelser. Med deres store snitflade med landjorden er "de mange bække små" hovedleverandører af vandet. Fra naturens hånd er bække brede og lavvandede med en ru sten- og grusbund: Her møder vandet stor modstand. Ved at genskabe bækkenes "vandbremse" får bækken også de elementer tilbage, der er forudsætningen for en god natur- og miljøkvalitet. For at denne indsats skal lykkes er det vigtigt, at alle myndigheder ved et vandløbssystem koordinerer arbejdet, så man ikke risikerer at eksportere problemer nedstrøms. Det er meget lovende, at oplægget til den ny vandløbslov netop anbefaler, at kommunerne forpligtes til i fællesskab at udarbejde helhedsplaner for hele oplandets vandløbssystem.

Det er opløftende, at vi i en tid, hvor "alternative fakta" florerer og forgifter den politiske proces, kan opleve, at der er politisk lydhørhed for naturvidenskabelige kendsgerninger. Til trods for, at interesserne er så forskellige som omkring vandløbene. Det hænger nok sammen med, at kendsgerningerne er enkle, uomgængelige, forståelige og synlige.

En ny vandløbsforvaltning vil ikke stoppe oversvømmelser, men den kan moderere dem. Det kan vel ikke udtrykkes bedre end gjort af amerikanske Gilbert White for længe siden: "Oversvømmelser er Guds værk, men deres skader er overvejende menneskets værk." ■